

Xây dựng công cụ đánh giá chương trình giao rừng tự nhiên ở Dak Lak: Kỹ thuật thu thập số liệu

**Tài liệu phát
07**

Một số kỹ thuật thu thập số liệu được áp dụng trong đánh giá chương trình giao rừng tự nhiên ở Dak Lak:

Khảo sát thực địa khu rừng được giao: sơ thám khu vực giao rừng có thể đánh giá sơ bộ mức độ thay đổi tài nguyên rừng, địa hình, độ dốc, loại rừng và khả năng tiếp cận vào khu giao rừng. Sử dụng bản đồ giao rừng trước đây để so sánh sự thay đổi điều kiện rừng. Kỹ thuật này chưa cho phép biết chính xác tăng hay giảm bao nhiêu vì vậy cần phải kết hợp với kết quả thảo luận nhóm và vẽ bản đồ có sự tham gia để người dân cho biết số liệu định lượng về sự thay đổi tài nguyên rừng. Ngoài ra khi đi dạo trong rừng nên đi cùng với một người dân hiểu biết tình hình để hỏi thêm về những hiện tượng đáng quan tâm, VD một mảnh nương trong khu rừng được giao. Chú ý ghi chép cụ thể cảm nhận về tình hình khai thác và sử dụng TN rừng nói chung và TN rừng được giao nói riêng

Quan sát trong buôn: Việc quan sát trong buôn nhằm tìm hiểu chung mức độ sử dụng lâm sản trong đời sống của người dân và tình hình kinh tế xã hội trong buôn. Cũng giống như khi đi rừng, khi đi dạo trong buôn nên đi cùng với một người dân hiểu biết tình hình để hỏi thêm về những hiện tượng đáng quan tâm. Khi đi dạo ở buôn có thể kết hợp hỏi thăm về tình hình của buôn.

Vẽ bản đồ có sự tham gia: kỹ thuật này rất đơn giản nhưng rất hữu ích để thu thập thông tin về tình hình sử dụng đất đai và rừng. Một nhóm khoảng 4-5 người sẽ được mời đến để vẽ lại khu vực giao rừng. Thông qua việc vẽ bản đồ, người đánh giá sẽ trao đổi để biết thêm thông tin về sự tăng/giảm tài nguyên sau khi giao. Tìm hiểu nguyên nhân, tìm hiểu các quy luật của địa phương, những mâu thuẫn ảnh hưởng đến việc sử dụng và quản lý rừng. Việc vẽ bản đồ là một bước trong quá trình họp nhóm ở thôn/buôn (xem thêm thông tin bên dưới)

Thảo luận nhóm: công cụ này nhằm tìm hiểu nhận thức của người dân về các nhân tố có ảnh hưởng đến tài nguyên rừng. Một nhóm khoảng 4-5 người hoặc nhiều hơn sẽ được mời đến để trao đổi, thảo luận về các khó khăn, thuận lợi hoặc những thông tin khác có liên quan. Trước khi thảo luận nhóm cần chuẩn bị những chủ đề chính cần tìm hiểu và dẫn dắt cuộc thảo luận đi vào các chủ đề chính cần thu thập thông tin. Trong quá trình thảo luận nhóm có thể kết hợp phương pháp cho điểm bằng sỏi để người dân có thể cho biết chính xác hơn các mức độ ảnh hưởng, hoặc mức độ thay đổi, mức độ quan trọng đến tài nguyên rừng. Để họp nhóm có hiệu quả nên chú ý đến thành phần của người được mời và nên có các cuộc họp với các nhóm khác nhau.

Phỏng vấn cán bộ lâm trường: Tại Dak Lak, cơ quan thực hiện việc giao rừng tại hiện trường là các lâm trường sở tại (người quản lý diện tích rừng trước khi giao) đồng thời cũng là một trong những đơn vị nắm vững tình hình sử dụng tài nguyên rừng ở địa phương. Vì vậy, việc phỏng vấn cán bộ lâm trường sẽ nhằm 2 mục đích chính: 1) tìm hiểu về tiến trình thực hiện giao đất giao rừng ở trên địa bàn và 2) tìm hiểu tình hình quản lý và sử dụng rừng nói chung trong xã. Nếu xã có nhiều thôn/ buôn đã tiến hành GDGR thì cũng chỉ cần tiến hành phỏng vấn cán bộ lâm trường một lần.

Phỏng vấn những nhân chủ chốt (già làng, trưởng buôn và người có kiến thức trong thôn/ buôn đánh giá và một người buôn khác tham gia sử dụng rừng được giao): kỹ thuật này nhằm thu thập những thông tin sâu hơn về những vấn đề đã phát hiện ở trên. Chú ý để người dân trả lời thoải mái để tạo không khí thân mật. Song cũng cần thiết gợi ý để hướng dẫn cuộc phỏng vấn đạt được mục đích và yêu cầu thu thập những thông tin cần thiết.

Phỏng vấn hộ: Đây là công cụ quan trọng để thu thập thông tin chi tiết ở cấp hộ về tình hình sử dụng và các quyền đối với TN rừng, về nguồn lực và các nguồn thu nhập chính của hộ. Mỗi buôn cần điều tra khoảng 20 hộ. Tiêu chí chọn hộ phỏng vấn dựa trên việc nhận rừng hay không, loại kinh tế hộ và chức vụ hiện tại của chủ hộ. Các bước tiến hành chọn hộ như sau:

1. Chọn đều giữa hộ nhận rừng và hộ không nhận rừng (khoảng 10 hộ mỗi nhóm)
2. Với sự hỗ trợ của trưởng buôn, tiến hành phân loại kinh tế các hộ trong buôn thành 3 nhóm: giàu-trung bình-ngheo (cần có danh sách buôn từ trước). Trong mỗi nhóm nhận và không nhận rừng chọn khoảng 3 hộ từ mỗi nhóm kinh tế (hộ thứ 10 có thể tùy chọn).
3. Trong các hộ được lựa chọn phỏng vấn nên có một số hộ giữ chức vụ trong buôn như trưởng/ phó buôn, công an viên, bí thư chi bộ, bí thư đoàn, v.v.

Chú ý: Trong trường hợp thôn/ buôn nghiên cứu không có đối tượng không nhận rừng thì bắt đầu với tiêu chí kinh tế hộ và quyền lực.

(Nguồn: các thông tin trong tài liệu này được tóm tắt từ tài liệu “Hướng Dẫn Đánh Giá Chương Trình Giao Rừng Tự Nhiên Cấp Thôn Buôn” của các tác giả Trần Ngọc Thanh, Nguyễn Quang Tân và Thomas Sikor, Sở NNPTNT Dak Lak, tháng 6/2003.)